

novske organizacije v našem okraju do nekdanje višine. Posebno bi nas tu na opustošeni rodni grudi razveselil življenjski klic naših zastopnikov v okrajnem šolskem svetu. Prijatelja, Ignacij Križnan in Franc Bajt, kje sta? V naših vrstah nabimo Vaju, ker moramo skleniti svoje čete stanovskih delavcev, da zopet vpostavimo svoje delovanje, da razorjemo in obsejemo svoje njive, da zopet ustvarimo življenje v naših begunskih šolah na rodni grudi. Domov, da porijemo osat in trnje, ki nam preprega naše polje in zrahljajmo rodno prst, da vzraste sad in okrepi našo stanovsko organizacijo v blagor zamenjenega šolstva in stradajočega učiteljstva! Tovariši! Aleluja je v prirodi, prenesimo jo v naše razrušene šole in v naše stanovske vrste! Srečno vstajenje vsem!

V Kojskem, dne 18. marca 1918.

Alojzij Urbančič.

Pravico tudi nam!

6.) Zborovalci izražajo najostrejšo grajo deželni odboru kranjskemu, ker neopravičeno zadržuje izplačilo nabavnega prispevka, ki ga je dovolil državni zbor že lansko leto za naše stradalno učiteljstvo v znesku 1.017.000 K. Pozivljamo deželni odbor, naj našemu vrlemu, narodnemu učiteljstvu takoj izplača ves od države dovoljeni prispevek, dalje, da deželni doklad zaradi tega državnega prispevka ne sistrira, temveč od 1. jan. 1918. leta dalje izplačuje, in da tudi deželne doklade za vse učiteljstvo od 1. jan. 1918. leta po višja na najmanj 100%.

Tako se glasi ena izmed resolucij, ki so bile v navdušenjem sprejete na narodnem taboru v Krškem dne 10. marca t. l. Ta resolucija je zanimiva v marsikakem oziru. Bila je predlagana iz proste volje sklicateljev brez kakršnegakoli učiteljskega vpliva. In to pove mnogo. Vsak človek, ki ima le iskrico poštenja pa nekoliko razumevanja za važnost šole, mora priznati, da je tak nastop pred ljudstvom potreben. A tega ni hotela prej izpredeti stranka. Torej so se časi vendanle nekoliko izpremenili! In nam je v utero in globoko zadoščenje, da je vzzevelo spoznanje v ljudstvu prav takrat, ko nas ubijajo tam gori. Na taboru je bilo namreč v pretežni večini zastopano kmetiško ljudstvo. Bilo je na stotine kmetijskih gospodarjev in gospodinj, ki so pozdravili šesto resolucijo prav tako viharno pritrjevalno, kakor vse druge. Takrat mi je vstalo v duši upanje, da morebiti vendar ne nastopi za nas več ona doba, ko so nas primerjali »psu za plotom« le zato, ker smo zahtevali svojo pravdo, in ko je sovraštvo proti nam poganjalo že globoko med ljudstvom. In ne po naši krivdi! Na prste bi lahko preštel učitelje, ki niso storili svoje dolžnosti do naroda. Koliko jih pa je, ki so vse svoje sile posvetili narodovi prosveti v šoli in zunaj nje. Le kdo nas je razumel ali pravzaprav hotel razumeti. Morala je priti strašna doba svetovnega požara, da se tudi pred vsem ljudstvom pove, da je naše učiteljstvo vrlo in narodno. In tudi to nam je v utero in zadoščenje. Nisem toliko naiven, da bi si že od ene same resolucije obetal kaj posebnega. Le začetek je storjen in naj služi v posnemanje. Ni je stranke, ki bi v bodoče mogla izbrisati iz svojega programa šolo. In brez učitelja ni šole —!

D. H.

Maršal nadvojvoda Eugen o učiteljskem delu in plači.

Ob priliki nadzorovanja južnozpadne fronte je bil maršalu nadvojvodi Evgenu preustavljen tudi naš tovariš — učitelj, ki služi kot častnik na tej fronti, in je bil že večkrat odlikovan. Kakor vsakega častnika, je vprašal visoki gospod tudi njega, kaj je v civilu. Ko mu je naš tovariš povedal, da je učitelj, ga je vprašal, kje služuje. Ko je zvedel za kraj in še povpraševal po šolskih in učnih razmerah, ga vpraša: **Kako ste pa zadovoljni, in kakšen je položaj učiteljstva na Kranjskem? (Wie sind Sie zurrieden, und wie ist die Lage der Lehrerschaft in Krain?)** Tedaj mu brez ovinkov odgovori naš tovariš: **Cesarska visokost, učiteljstvo je jako slabo plačano! (sehr schlecht bezahlt!)** Nato nadvojvoda: **Učiteljstvo je izvršilo med vojno velika dela. (die Lehrerschaft hat während des Krieges Grosses geleistet.)** Potolažite se, po vojni se bo vse vzelo v roke in se bo uredilo. (Trösten Sie sich, nach dem Kriege wird alles in Angriff genommen und geregelt.) Tako sodi o nas cesarski princ.

Malo komentara k zgoraj opisanemu razgovoru. Zgoraj prinašamo sodbo o

nas, našem delu in plači, ki jo je in maršal nadvojvoda Evgen našemu tovarišu. Iz nje lahko sklepamo, da je škandalozni in obupni gnotni položaj kranjskega učiteljstva prodrl že v najvišje kroge, in da so se začeli zanimati zanj. Da je visoki gospod vprašal po položaju in zadovoljnosti kranjskega učiteljstva, je imel za to gotovo povod. Lahko si mislimo, da je moral že prej slišati, da je kranjsko učiteljstvo najslabše plačano med avstrijskim učiteljstvom, in da je izpostavljeno najnižkotnejšemu preganjanju in persekucijam od strani nekaterih šolskih funkcionarjev za malenkosti, tudi za samo političko prepričanje, pa bodi kdo še tako vesten in sposoben delavec na šolskem polju. Po razvoju šolstva, ki je zavistno v prvi vrsti od dobrega in gnotno dobro prtega učiteljstva, se sodi kultura posameznih dežel, te in one sosedne države. Pa še eno je, kar ni manj važno. Visoki gospod je očito priznal požrtvovalnost ljudskošolskega učiteljstva med vojno in ni delal nikake razlike med strankami, pa pri nas nekateri šolski funkcionarji, recimo naravnost, neki c. kr. okrajni šolski nadzornik? Ko ga je uradno vprašal predstojnik nekega vojaškega urada o patriotičnem čuvstvanju učiteljstva v okraju, je ta nadzornik pritrdilno odgovoril le o članih Slomškove zveze, o drugih pa se je izjavil, da so nezanesljivi. In ta človek je še danes c. kr. okrajni šolski nadzornik, ki bi moral le po svoji vesti in prisegi nepristransko in ne po strankarskih navodilih vršiti svojo službo. Če bi bila njegova izjava resnična, bi padla največja senca na njega samega, ker bi se upravičeno sodilo, da je slabo vodil podrejeno učiteljstvo, ker mu ni znal vcepiti pravega duha. Seve da tega ni treba. Učiteljstvo, pred vsem napredno, je dovolj zmerno, da ve dobro ločiti pravo med nepravim, ve dobro, kaj je njegova patriotska dolžnost.

Načrt za preustrojitev našega šolstva.

VIII.

Na Zavezinem delegacijskem zborovanju dne 28. decembra 1917 je poročal tovariš Pavel Flere o predmetu pod zgorajjim naslovom. Ob koncu obširnega in temeljitega svojega poročila je podal navodila, po katerih naj izdeluje dotični odsek ta načrt, in kako naj sodeluje vse Zavezino učiteljstvo pri izdelovanju tega načrta, ter priporočal v sprejem nastopne predloge:

1. Učiteljstvo, združeno v »Zavezi avstr. jugoslov. učiteljstva« se vsled razmer in potreb in današnje dobe loteva temeljnega, a gibljivega načrta preustrojite narodne vzgoje sploh in preustrojite našega šolstva posebej na narodni, demokratski in socialni osnovi.

2. Ker se morajo v združenem narodu združiti na enotni narodno-vzgojni podlagi vsa izobraževališča, ki so bila dotlej, dokler so služila različnim interesom, lahko brez specialne vzgojne in izobraževalne zveze, je za naše šolstvo potrebno, da dajejo načrtu njegove preustrojite pravce sledeči vidiki:

a) vzgojopolitiški, ki terjaja narodno šostvo z enotnim narodnovzgojnim smotrom;

b) socialnopedagoški, ki zahteva diferenciacijo šolstva z ozirom na zmožnosti in nagnenja gojencev;

c) socialnodidaktički, ki mu je namen didaktička preureditev pouka tako, da nudi razvoja individualnosti.

3. Vprašanja, ki jih obravnava celotni načrt, so naslednja:

I. Organizacija šolstva, in sicer:

a) splošna ljudska (meščanska) šola in obvezno nadaljevalno (strokovno) šolstvo. To nadrobno izvede Zavezino učiteljstvo;

b) srednje in visoko šolstvo. (Se sprejme od naše strani v načrt brez podrobne poizvedbe le kot zahteva organske celote.)

c) izobrazba učiteljstva ljudskih (meščanskih) in nadaljevalnih šol. (Se izvede podrobno skupno s kompetentnimi činitelji za b.)

Pri podrobni poizvedbi se upoštevajo momenti:

a) npravstvena vzgoja pedagoške naprave;

b) telesna vzgoja pedagoške naprave;

c) pouk — didaktičke naprave,

č) šolska organizacija v ožjem smislu.

II. Socialne naprave pri šoli.

III. Stališče učiteljstva v šolstvu (vsebuje tudi učiteljsko pragmatiko in nadzorniško vprašanje).

IV. Narodna ženska vzgoja.

V. Izvenšolska splošna narodna vzgoja.

4. Ljudskošolsko učiteljstvo, združeno v »Zavezi avstr. jugoslov. učiteljstva« se zaveza, da izvršitev takega načrta presega njegove moči in kompetenco, zato se obrača do vseh merodajnih činiteljev s prošnjo, da sodelujejo zlasti na kompetentnem torišču, in sicer:

a) vseslovenske ljudsko- in meščanskošolske učiteljske organizacije,

b) slovenski srednješolski učitelji v »Društvu slovenskih profesorjev,

c) S. Š. M. in C. M. D. kot slovenski šolski družbi,

d) vsi a, b, c odgovarjajoči činitelji na slovenskem jugu v monarhiji,

d) vsa slovenska društva in družbe, ki se pečejo s katerokoli panogo narodne vzgoje (Društva za mladinsko varstvo in oskrb, društvo »Dobrodelnost« v Ljubljani, telovadne organizacije itd.)

5. Organizacija delovanja pri načrtu v »Zavezi« sami:

A. Z vsemi temi činitelji, kolikor se jih odzove na skupno delo, deluje v »Zavezi avstr. jugoslov. učiteljstva« sami »odsek za preustrojitev narodove vzgoje in šolstva«, ki se deli v naslednje skupine:

a) skupina za organizacijo šolstva,

b) skupina za socialne naprave pri šoli,

c) skupina za stališče učiteljstva v šolstvu,

d) skupina za narodno žensko vzgojo,

e) skupina za izvenšolsko izobrazbo.

B. Udje odseka so:

a) njegov načelnik,

b) načelniki skupin,

c) vsi člani »Zaveze«, ki jih pozovejo na direktno sotrudištvo načelniki posameznih skupin.

C. Delitev dela v odseku:

a) Načelnik odseka vodi vso akcijo ter posreduje med posameznimi skupinami in vodstvom »Zaveze«.

b) Načelniki skupin vodijo agende v dotično skupino spadajočega dela celotnega načrta.

c) S korporacijami, ki se udeležijo skupnega dela pri načrtu, obuje — dokler se ne pokaže potreba po drugacnem stiku — vodstvo »Zaveze«. Ravnotako posreduje to vodstvo med odsekom, in posameznimi učiteljskimi društvi v »Zavezi« in skrbi za gnotno stran delovanja, v kolikor ne odpade to na posamezna društva.

C. Vse v »Zavezi« združeno učiteljstvo se pritegne k akciji z obravnavo posebnih vprašanih pol, ki jih izdajajo skupine v odseku, in s tem, da podaja odseku in skupinam lastne iniciative, ki tukaj morajo priti do obravnave.

6. Končna določba.

»Zaveza avstr. jugoslov. učiteljstva« se s sklepom današnje delegacije zaveže, da stavi izdelani načrt ob dani priliki na pristojnih mestih ter se zavzema za njegovo realizacijo.

Vsa ta navodila, predlogi in nasveti so bili soglasno sprejeti.

V smislu tega sklepa »Zav.« delegacije je razdelil odsek delo pri načrtu za preustrojitev našega šolstva in narodne vzgoje v pet skupin, v katerih naj bi se izdelale najprej vprašalne pole, ki bi jih obravnavali posamezniki in učiteljska društva. V odgovorih na te pole nam je dobrodušel vsak nasvet, vsaka razprava. Niti se mi ne zdi potrebno, da bi posameznik odgovarjal in razpravil o vseh točkah v vprašalni poli. Na kateremkoli torišču je močnejši, tistega naj se loti ter obdela vsestransko, da dobimo temveč stvarno utemeljenega gradiva. Eno pa je potrebno: Čim preje in čim temeljitje začnemo graditi osnove za svoj bodoči narodni dom, tem preje si zgradimo tega, kakor ga terjajo naše potrebe in naše razmere. Pri tem poslu pa ne sme manjkati nič! Politiško nam prirejajo našo bodočnost politikali činitelji, za nas je treba, da zastavimo vzvode tam, kjer je naša dolžnost. Nikakor ni pa res, da je potrat energije, če se lotevamo posla pri načrtu za preustrojitev našega šolstva in naše vzgoje, češ: preuredba še ne nastopi jutri. Če ne jutri, pojutrišnjem gotovo — v tej veri in v tem zaupanju moramo delati, če nočemo, da nas čas prehiti. Načrt ne bo gotov v enem dnevu, če hočemo temeljitje in utemeljenega, če pa se nam pripeti, da se bo terjal od nas (ali da se celo ne bo terjal!) načrt v enem dnevu, takrat bo prepozno za razpravljanje in razglabljanje. Takrat bo potem res potrat energije, a potratil jo bomo v to, da zaradi naglice kaj prida niti napraviti ni mogoče.

To sem hotel omeniti, ker še vedno upam, da se res lotimo vsi tega prepotrebne dela, obenem pa priobčimo tudi že vpraševalno polo za V. skupino »Izvenšolske vzgojne naprave«, kakor jo je priredil tov. Baukart, načelnik te skupine.

Skupina V.

Izvenšolske vzgojne naprave.

Vprašalna pola.

Prepričan sem, da se nikdo ne zanima v enaki meri za vse izvenšolske vzgojne naprave. Zato pričakujem tudi, da bo ta ali oni interesent izrazil svoje mnenje in svoje želje le o eni ali dveh o večih njenih poglavjih.

V sledečem podajem obris vseh vprašanih, tičočih se izvenšolske ljudske vzgoje, kakor si jo jaz predstavljam v duhu. Učiteljska društva, vse tovarišice in tovariše, šolska vodstva in člani raznih korporacij, stremetih za istimi cilji, pa prosim, naj blagovolijo odgovoriti pri vsaki na pretes postavljene vzgojni napravi po sledečih vprašanjih: 1. Kakšen naj ima namen? 2. Kje se naj uvede, oz. ustanovi? 3. Na čigave stroške? 4. S katerimi vzgojnimi sredstvi naj deluje? 5. Splošne opombe.

Odgovor za vsako posamezno vzgojno napravo bodi pisan na poseben list. Vse liste prosim poslati na moj naslov.

Končno izjavljam, da gotovo nisem izčrpal vseh v omenjenem okviru zmožnih in vsega pri-

zadevanja vrednih vzgojnih naprav. Zato pričakujem tudi obilo samostojnih predlogov. Sploh prosim vse faktorje, naj v polni meri sodelujejo na važnem polju ljudske vzgoje. Vsestranska razbistritev pojmov je nujno potrebna.

Jan. Baukart,

učitelj v Ljutomeru.

I. Predšolska doba.

1. Varstvo mater.
2. Oskrba dojenčkov.
3. Otroški vrtel.
4. Telesna vzgoja.

II. Doba enotne ljudske šole.

1. Otroški domovi.
2. Šolske kuhinje.
3. Telesna vzgoja.
4. Mladinske knjižnice in čitalnice.
5. Roditeljski večeri.

III. Doba nadaljevalne šole.

1. Vajeniški domovi.
2. Knjižnice in čitalnice.
3. Telesna vzgoja.
4. Organizacija skupnih izletov in potovanj.

IV. Pošolska doba.

1. Ljudski domovi.
2. Izobraževalni tečajji — ljudsko vseučilišče.
3. Telovadna društva.
4. Organizacija izletov in potovanj.

V. Splošne naprave.

1. Javne disciplinarne odredbe.
2. Društva za mladinsko oskrb in varstvo.
3. Varstveni sveti.
4. Zavodi za slaboumne, slepce in gluhome; poboljševalnice; prisilne delavnice.

Zborovanje Zavezine delegacije.

(Dalje.)

18. Pritožba o razveljavi volitve učiteljev-veščakov v ljubljanski mestni šolski svet od strani večine c. kr. deželnega šolskega sveta v Ljubljani je bila v c. kr. naučnem ministrstvu ugodno rešena. Tudi to je zasluga državnega poslanca dr. V. Ravniharja. Za njegovo izredno naklonjenost do Zavezinega učiteljstva se mu je poslala po vodstvu ponovno topla pismena zahvala.

19. »Sežanskemu učiteljskemu društvu« se je sporočilo na njegovo vprašanje, da Zaveza ni bila nikoli v nikaki dotiki z dnevnikom »Dan«, z »Učiteljsko tiskarno« pa samo toliko, da se tiskajo njeni listi v tiskarni za plačilo.

20. Spis »Sosedov god v Mošnjah« se po pregledu štirih veščakov ni potrdil kot IV. zvezek »Jan Legove knjižnice«. Ta igra v verzih, ki jo je spisal pisatelj Fr. Rojc, ni bila prikladna za mladino, a tudi verzji niso bili dobri.

21. Dr. H. Tumi, odvetniku v Gorici, se je poslala naša jubilejna brošura »Spominski spis«. Ker je naslovljenec zahteval, da je doposlana knjiga Zavezji na razpolago le tedaj, če se mu povrnejo poštni stroški, se je odposlala na njegov naslov mljudno pismo, l. poštna nakaznica in znamk za 88 vin. Po sprejemu navedenega, je gospod dr. H. Tuma, ki je bil nekdanji tudi učitelj, knjigo milostno vrnil.

22. Vsa Zavezina društva so dobila nov »Poslovni red za Zavezo«.

23. Zavezina pravila so se odposlala že leta 1914. v petih prepisih in s prilogami c. kr. ministrstvu za notranje zadeve v odobrenje.

24. Deželne učiteljske Zveze se je opozorilo, da so neprestano na delu glede splošne regulacije učiteljskih plač, katera se mora izvršiti z ozirom na državne preodkaze. Zahteve vseh učiteljskih organizacij je, da se nam odkazejo isti prejemi, kakršnih so deležni c. kr. državni uradniki od XI. do VIII. plačilnega razreda. Pod to zahtevo ne gremo! V ta namen naj se združijo vse deželne učiteljske organizacije ne glede na narodnost in političko prepričanje. Šoli in učiteljstvu naklonjene deželne in državne poslance naj se skuša pridobiti, da nam pomagajo udejeviti to našo namero. Delo deželnih Zvez ne sme prestatl dotlej, dokler ne dobi zakon o regulaciji plač najvišjega potrjenja.

25. Naprednemu učiteljstvu nenaklonjeni listi in osebe so poudarjale s prozornim namenom vedno glasneje, da je bil dnevnik »Dan«, ki se je tiskal v »Učiteljski tiskarni«, glasilo naprednega slovenskega učiteljstva. Da se ne bi občinstvo še nadalje po nepotrebnem begalo s takimi izmišljenimi trditvami, je bilo vodstvo Zaveze primorano izjaviti, da nima Zaveza kot učiteljska organizacija z dnevnikom »Dan« prav nobenega stika. Zavezini listi so samo: šolsko — politički časopis »Učiteljski tovariš«, pedagoška revija »Popotnik« in mladinski list »Zvonček«. Vodstvu »Učiteljske tiskarne« se je ponovno toplo priporočalo, da naj se ustanovi za list »Dan« vsaj poseben kon-

sorcij, ki naj bi bil javnosti za njega pisavo odgovoren. V Zavezi včlanjeno učitelstvo nujno zahteva jasnosti v tem vprašanju. Naši odločni ugovori napram tedanji pisavi so našli na pristojnem mestu gluha ušesa.

26. Na c. kr. naučno ministrstvo se je odposlal dopis, da naj to razveljavi prepoved c. kr. deželnega šolskega sveta v Gradcu glede uvedbe K. Widrovega »Moje prvo berilo«. Šolska okrajna Vransko in Gornji grad sta sklenila na svojih uradnih učiteljskih konferencah, da upeljeta nov Widrov abecednik, šolski okraj Celjska okolica pa je sklenila, da upelje Iv. Krulčev »Moja prva čitanka«. Vsi ti šolski okraji so v celjskem političkem okraju. Prepoved štajerskega deželnega šolskega sveta je bila nepravilna in je v nasprotju z zakonom. Stojimo še vedno na stališču, da ima veljavno besedo o upeljavi učnih knjig samo sklep učiteljskih konferenc! Obe knjigi sta aprobirani. Šolska oblast bi morala vsaj za ves politički okraj ali oba abecednika prepovedati, ali pritrčiti konferenčnemu sklepu, da se vsak izmed njih upelje v istem šolskem okraju, kjer se je uradna učiteljska konferenca zavzela zanj. Enak rekurz je vložil na isti naslov tudi učitelj K. Wider. — Naučno ministrstvo je odbilo rekurz kot neutemeljen: prvič ni Zaveza kompetentna za tak priziv, drugič, ker ima pravico upeljati odobrene učne knjige le c. kr. deželni šolski svet, okrajna učiteljska konferenca stavi samo nasvet, ima torej samo posvetovalni glas.

Iz naše organizacije. Skupne zadeve.

IZ ZAVEZE AVSTRIJSKEGA JUGOSLOVAN-SKEGA UČITELJSTVA.

Imenik članov je poslal: 14. Šaleško učiteljsko društvo — 28 članov. Sežansko učiteljsko društvo je prijavilo še 3 člane (skupaj 31 + 14 + 3 = 48 članov). V zadnji številki smo izkazali 586 članov, torej imamo doslej prijavljenih 634 članov. Od 19 društev še nimamo imenikov. Prav nujno prosimo vsa zaostala društva, da nemudoma sestavijo in nam pošljejo svoje imenike, ker nam sicer ni mogoče urediti vednega dostavljanja listov. Društveni odbori naj nemudoma delujejo za izpolnitev svoje organizacije! Vsako izpremembo naj nam takoj naznani! Posebno pozornost naj polagajo na prirastek članstva. Tovariši blagajniki naj skrbno pazijo na redno plačevanje in pobiranje članarine! Prospeh in uspešno delo Zaveze je odvisno od njenih članov. Vsi v organizacijo in vsi na delo!

Iz Sežanskega učiteljskega društva smo prejeli ta-le nasvet: »Ker je bil vsak poizkus doseči zvezo z odboroma goriškega in tolminskega učiteljskega društva, zato predlaga odbor Sežanskega učiteljskega društva kot začasne zastopnike goriškega učiteljskega v upravnem odboru »Zaveze« tovariša Ign. Križmana in Antona Merviča.«

Za odbor Sežanskega učit. društva

AL. Hriščak, t. č. predsednik.

Vodstvo Zaveze vzame ukrep Sežanskega učiteljskega društva na znanje in smatra tovariša Ignacija Križmana in Antona Merviča za člana upravnega odbora Zaveze proti naknadnemu odobrenju občnih zborov goriškega in tolminskega učiteljskega društva.

Vodstvo Zaveze.

Goriško.

—g— Goriško okrajno društvo moramo zopet vzbuditi k življenju. Ker njegovo predsedništvo še vedno bega po ptujem svetu, sklicujem kot društveni odbornik vse učitelstvo našega okraja na stanovski sestanek dne 4. aprila t. l. ob 10. uri predpoldne v Gorlco k Jeleni. Društveno posvetovanje bo nadaljevalo tudi popoldne ob 2., ker imamo mnogo ran, da jih zacelimo. Pridite vsi, ker le v popolni organizaciji moremo udeležiti svoj stanovski program in olajšati svoje gorje, ki je tako silno, ker se je zrušila tudi ljubljena rodna gruda, ki ječi z nami vred v trpljenju in solzah! Vstajenje je tu! Vzdravimo tudi svojo stanovsko organizacijo in vpostavimo zrušene šole povsod širom našega okraja! Tovariši, tovarišice! Dvignimo se!

V Kojkem, dne 18. marca 1918.

Alojzij Urbančič,
naprošen po mnogih drugih.

Kranjsko.

Učitelstvo opozarjamo na zborovanja učiteljskih društev, ki se vrše na veliki četrtek v Ljubljani, Frančiškanska ul. 6.

Sestanek učiteljskega sodnih okrajev Vipava in Ajdovščina. Nepričakovano lepo in uspešno se je vršil dne 14. t. m. v Sturijah jako dobro obiskovan sestanek učiteljskega sodnih okrajev Vipava in Ajdovščina. Videlo se je, da učitelstvo teh okrajev hrepeni po sestankih, ki mu jih je prekinila in vzela, kakor še marsikaj drugega, svetovna vojna. Učitelstvo hoče hoditi svoja pota, ustvariti si hoče samo boljšo bodočnost, če ne gmotne, pa vsaj duševno. Dobro ve, da je izobrazba moč, ki nas popelje v boljšo in veselejšo

prihodnost. Sklicatelj sestanka je orisal pomen tega sestanka in raztolmačil vzrok, zakaj naj se tesneje združi učitelstvo imenovanih okrajev. Ljudskošolski učitelji smo in kot taki moramo stremeti za nadaljno izobrazbo. Z lastno izobrazbo pospešujemo kulturni napredek ljubljene nam naroda. Debata je bila jako živahna posebno s strani goriških tovarišev. Malenkostni pomisleki, ki so jih imeli nekateri proti posebnemu društvu, os izginili in prodrla je želja po lastni organizaciji. Tako je prav! Učitelstvo mora na delo, ne sme čakati na konec vojne, da se vrnejo z bojnih poljani naši tovariši učitelji-vojaki, ki bi nam lahko očitali, da nismo storili doma svoje dolžnosti ter spali, ko so bila druga kulturna društva marljivo na delu v kljub odsotnosti marsikaterega člana. Malenkostni ne smemo biti več; dovolj časa smo se vrtili le okoli dveh točk, okoli pedagoških vprašanj in gmotnega položaja. Stopimo na novodobna tla: zavedajmo se duha časa in začnimo proučevati socialna vprašanja sedanjega časa. V svrhu izvršitve sklepa za ustanovitev novega društva se je izvolil pripravljalni odbor, v katerega so bili izvoljeni iz Kranjske tovariša H. Kmet, nadučitelj na Colu, Anton Skala st., nadučitelj v Vipavi in tovarišič Čukova, učiteljica v St. Vidu nad Vipavo, iz Goriškega pa tovariši Peter Medvešek, nadučitelj sv. Križ. Cesta, Franc Mermolja, učitelj-voditelj v Dobravljah in Pavel Plesničar, učitelj v Ajdovščini. Začasno predsedstvo je bilo poverjeno tovarišu H. Kmetu, ki ima nalogo stopiti v stik z Zavezo v zadevi pravil. Sestanek je pismeno pozdravil predsednik »Goriškega učiteljskega društva«, tovariš Ignacij Križman, ki biva sedaj v Loki pri Zidanem mostu. Prva seja pripravljalnega odbora se je določila na 11. dan meseca aprila t. l. Ponosni na lepo uspeli sestanek, v prijetni zavesi, da smo storili svojo dolžnost in važen korak za blaginjo učiteljskega in šolskega, in v nadi na srečnejšo bodočnost, smo se vračali proti večeru v svoje domove.

Štajersko.

Učiteljsko društvo za ormoški okraj objavlja v nastopnem izkazu prispevkov za učiteljski vojni pomožni sklad, ki jih je darovalo učitelstvo ormoškega okraja v smislu XV. okrožnice Zveze slovenskih učiteljev in učiteljic na Štajerskem za prvo četrletno dobo leta 1918:

1. Učitelstvo Ormož-okolica (I. kraj. plač. razred) 3% od vojne draginjske doklade in njenega 50% poviška v znesku 22.29 K; 2. učitelstvo Hum (II. kraj. plač. razred) 2% v znesku 3.75 K; 3. učitelstvo Središče (II. kraj. plač. raz.) 2% v znesku 15.27 K; 4. učitelstvo Sv. Boženik (II. kraj. plač. raz.) 2% v znesku 13.00 K; 5. učitelstvo Sv. Miklavž (III. kraj. plač. raz.) 1% v znesku 6.84 K; 6. učitelstvo Svetinje (II. kraj. plač. raz.) je plačalo 2% za vse 4 četrletne dobe v znesku 18.00 K; 7. učitelstvo Runeč (II. kraj. plač. raz.) 2% v znesku 11.50 K; 8. učitelstvo Sv. Tomaž (III. kraj. plač. raz.) 1% v znesku 6.40 K; 9. učitelstvo Sv. Lenart (III. kraj. plač. raz.) 1% v znesku 5.60 K; 10. učitelstvo Velika Nedelja (III. kraj. plač. raz.) je plačalo 1% za vse 4 četrletne dobe v znesku 15.40 K.

Skupna vsota vseh 1. marca 1918 plačanih zneskov znaša 118.05 K. Ta znesek se je že poslal Zveznemu blagajniku v Dol. Vse učitelstvo ormoškega okraja je brez vsakega ugovora in brez posebne agitacije poravnalo vse od Zveze zaželjene prispevke; učitelstvo dveh šol pa je takoj izročilo celoten prispevek.

Šmarško-rogaško učiteljsko društvo je zborovalo dne 3. marca v deški šoli v Šmarju pri Jelšah. Udeležba je bila, če upoštevamo slabo vreme in še slabše prometne zveze, jako povoljna. Zborovanje je otvoril in vodil tovariš-predsednik Kurbus. Pri pozdravu omenja, da je to prvo zborovanje v času svetovne vojne. Spominja se onih, ki so v tem času zapustili naše vrste in se preselili v boljše bodočnost. Tovariš Stritar je zgubil blago gospo in nadebudnega sinčka. Pri Sv. Vidu smo zagrebeli upokojenega tovariša Žumra, častnega člana našega društva. V najlepši dobi življenja je izdihnil pri Sv. Florjani pod Bočem tov. Auernik. Bil je tih in miren sotrpin, a zlat značaj. Zborovalci jim zakličajo: Slava njih spominu! Nesrečnemu tovarišu Trafeniku smo postavili v Kostivnici nagrobni spomenik in si ga ob priliki ogledamo. Kot nove članice pozdravi tovarišice: Gosakovo, Ogrizekovo in Sekirnikovo. Posebe omenja, da je navzoč tudi tovariš Olinšek, ki je kot rezervni stožnik na dopustu. Prav presrečno mu čestita, da je pri vojnih dosegel tako visoko stopnjo. Od članov služijo še sedaj pri voljakih tovariši Olinšek, Purkhart, Dobnik ml., Cajnko in Fünk. Tovariš Blazinšek je v ruskem ujetništvu. Tovariši Kurbus in Žumer sta tudi morala k zastavi, a sta zopet med nami. Prečita dopis učiteljskega društva za okraj Trohneiten v zadevi častnega članstva nemških tovarišev Herza, Otterja in Monscheina. Zadevo odstopi društvo Zvezi, ki naj ukrene potrebno za vsa Štajerska slovenska učiteljska društva. Poročilo o denarni pestosti društva in prometa je podala blagajničarka tovarišica Zupančičeva. Račune sta pregledala tov. Stritar in Srabotnik in izjavila, da so v najlepšem redu. Blagajničarki se izreče zahvala. O delegacijskem zborovanju Zaveze o božiču poroča delegat Žumer. Stvarno in nepristransko poročilo so zborovalci poslušali z vidnim zanimanjem. Sai pa zna tovariš Žumer tudi suhoparno poročilo poživiti s podrobnostmi, ki ustvarijo pri poslušalcih celotno sliko. Žel je živahno zahvalo. Ob kon-

cu je predlagal: Vodstvu Zaveze se izreče popolno zaupanje. Članarina znaša 24 K na leto. Društvo pristopi k poštnemu čekovnemu prometu, da člani lažje plačujejo oziroma pošiljajo članarino. Vsi trije predlogi so bili soglasno sprejeti. Da se olajša blagajničarki delo, naj vsak šolski vodja naznani predsedniku, katere tovariše in tovarišice je smatrati za člane društva. Pri volitvi so bili soglasno izvoljeni: Predsednik Kurbus, podpredsednik Sekirnik, tajnik Verk, namostnica Zajčeva, blagajničarka Zupančičeva, odbornika Žumer in gospa Olinškova. Za delegata za Zvezo in Zavezo se izvolita Žumer in Verk, za namestnico pa tov. Debelakova. Predsednik omenja, koliko je pretrpel naš mili narod v dobi vojne. Oloboko je pomakala zgodovina svoje pero tudi v slovensko kri. Upravljenci smo torej, da zapiše tudi nam kaj v prid. Navdušeno pritrđijo zborovalci predlogu, da se izjavi društvo za jugoslovansko deklaracijo. Tovariš Sekirnik se v toplih besedah spominja pokojnega tovariša Auernika. Ker se mnogo tovarišev in tovarišic zaradi slabe pošne zveze ni moglo udeležiti pogreba, naj prispevajo po svojih močeh za nagrobni spomenik blagemu tovarišu in mu tako izkažejo zadnjo čast. Na tozadevno vprašanje tov. Verka, izjavi tov. Sekirnik, da je odločil mesto strokovnjaka v rogaškem okrajnem šolskem svetu in se nikakor ne smatra več za člana okrajnega šolskega sveta. Uputi pa je, da se v kratkem skliče učiteljsko k novi volitvi. Prihodnje zborovanje se vrši dne 9. maja v Kostrivnici. Po zborovanju nas je sprejel tov. Ferlinec v gostoljubno hišo, nam pokrepil želodce in praktično dokazal, da zna tudi učitelj pridelati dobro kapljico, posebno, če ima vinograde na Tinskem in v Dreveniku ter se piše anno 1917.

Slovenjebistriško učiteljsko društvo je zborovalo dne 7. marca 1918 še ob povoljni udeležbi v Slovenski Bistrici. Tovariš predsednik Josip Sabati otvoril zborovanje in opomnila člane v svojem pozdravnem nagovoru, da naj neprosto-voljna nedelavnost društva, ki je trajala že v četrto leto, ne ohlaja vezi, ki jih imamo napram naši organizaciji — napram Zvezi in Zavezi. Treba bo zastaviti vse moči v plodonosno delo. Naša očetnjava nas mora najti zbrane in pripravljene pri delu za njeno prenovljenje. Po vrlihah in duševnih zmognostih soče bo postal naš narod v preroljeni očetnjava spoštovan in dragocen biser v kroni Habsburžanov. — V pozdravu je še posebe omenjal gosta g. dr. A. Goričana in gospico Jenkotovo in na novo v društvo stopivšo učiteljico Rozino Lebnovo. — Nato je sledilo predsednikovo poročilo o delovanju društva v minulih vojnih letih, in čitanje raznih mnogoštevilnih dopisov. Vzelo se je na znanje tudi poročilo delegatkinje Marije Schweiglerjeve o delegacijskem Zavezinem zborovanju v Ljubljani dne 28. dec. 1917. Potem je govoril gosp. dr. A. Goričan o narodnem gospodarstvu in valuti. To predavanje je bilo aktualno in jako zanimivo. Gospod referent nam je narisal, kako se vsi vodni državni trudijo, uporabljajo vse svoje teoretično znanje in iznajdljivost, kako bi obdržali in državnem gospodarstvu ravnovesje. Predavatelj je žel splošno pohvalo in odobravanje ob koncu poučnega govora. — Blagajničarka tovarišica O. Feigllova je položila račun za vsa leta od izbruha vojne sem. Račun s precejšnjim prebitkom s odobrune vzame na znanje. V odbor se volijo vsi dosedanji člani, in sicer: Jos. Sabati, predsednik; Anton Kukovič, predsednika namestnik; blagajničarka: Otilija Feigllova; tajnica: Marija Schweiglerjeva. Odborniki: Jos. Svetlin, Anton Span in A. Hinterlechner. — Delegatom za Zvezino delegacijsko zborovanje v Celju je imenovan Albin Spreitz. — Ko se še zedinimo v načinu nabiranja prispevkov za učiteljski vojaški podporni sklad in se določi prihodnje zborovanje na 1. četrtek v mesecu maju je bil vzpored izvršen. Ob zaključku zborovanja čestita društvo predsedniku k njegovemu odlikovanju, ki mu je došlo s podelitvijo vojnega križca III. razreda za civilne zasluge, in k njegovemu jubilejnuemu slavlju povodom 40 letnega delovanja na šolskem polju. V znak priznanja velikih zaslug, ki si jih je stekel naš slavljencec kot dolgoletni načelnik in vodja društva ter zastopnik učiteljskega okrajnega šolskega sveta, ga imenuje društvo soglasno za svojega častnega člana. Novi častni član se ginjen zahvali za izkazano čast in zaključil lepo uspelo zborovanje.

Goriške vesti.

—g— Pred goriško izpraševalno komisijo za občne ljudske in meščanske šole v Ljubljani (Dunajska cesta, 38/II) se prično prihodnji usposobljenosti izpiti v ponedeljek, dne 29. aprila t. l. Prošnje za pripust naj bodo vsaj do dne 22. aprila v rokah ravnateljstva, a kandidati in kandidatkinje naj se zglašajo osebno v uradu v nedeljo, dne 28. aprila t. l. od 11—12 ure predpoldne.

—g— Dne 18. aprila t. l. se vrši v Ajdovščini v gostilni Jeras sestanek učiteljskega vsega goriškega okraja. Vabi se nujno na popolno udeležbo. — Medvešek.

Kranjske vesti.

BOJ ZA KRUH KRANJSKEGA UČITELJSTVA SE NADALJUJE.

Ker brzojavno posredovanje kranjskih učiteljskih društev za draginjske doklade pri deželnem

predsedniku, grofu Attems, ni imelo nikakoršnega uspeha, so se obrnila kranjska učiteljska društva na višje mesto za pomoč. Poslala so dne 15. t. m. na ministrsko predsedstvo, na naučno ministrstvo in Jugoslovanskemu klubu nastopne brzojavke:

Učitelstvo deželnega stolnega mesta Ljubljane je v tekočem letu brez vsake draginjske doklade. Deželni odbor jih noče več izplačevati. Državnega enkratnega nabavnega prispevka še sedaj nismo dobili. Izplačilo zavira še nedokončano delo deželnega šolskega sveta. V vojni smo dali državi vse, kar je od nas zahtevala: tovarnamen v šoli in zunaj šole. Danes pa stojimo pred gospodarsko katastrofo. Brez materialnih sredstev smo. Plače so beraške. Zvestobni in delo nam vračajo oblasti s preziranjem in zadržanjem tega, kar nam je namenila država. Naš položaj tira učiteljsko do obupa. Ob takih razmerah je uspešno delo nemogoče, ker izčrpane moči odpovedujejo. Zanje nam ne dajo nadomestila. Naš stan hira in se pogreza v prepad. Protestujemo proti takemu sistematičnemu uničevanju svojega stanu! Vse prošnje nič ne pomagajo. Deželni odbor in vlada sta gluha in brezsrčna. Zahtevamo rešitve z Dunaja. Storitve vse, da bo konec temu nekulturnemu položaju! Hočemo zadoščanja v imenu humanitete! Hočemo kazni krivcem v imenu beraško ponižanega stanovskega ponosa in užaljene stanovske časti!

Za Ljubljansko učiteljsko društvo:

Jakob Dimnik, predsednik.

Učitelstvo črnomalskega političkega okraja na Kranjskem se zaveda, da je vselej vestno izpolnjevalo svoje dolžnosti in jih izpolnjuje še danes. Vzgojili smo državni najboljše bojevnike, dali smo ji svoje tovariše, brate in sinove, radovoljno smo se odzvali, kadarkoli nas je klicala na delo. Za plačilo pa nas čaka strašen pogin, bedna smrt, ker nimamo denarja, da bi si kupili živeža in obleke. V tekočem letu nismo dobili še nobene draginjske doklade. Deželni odbor je ustavil izplačevanje, niti od države določenega enkratnega nabavnega prispevka za leto 1917. nismo dobili, ker deželni šolski svet do danes ni izgotovil razdelitve. V sled tega je naše materialno stanje naravnost obupno, nepopisno strašno je naš položaj. Izčrpane so naše moči in ne moremo več dalje. V svojem obupu kličemo tem potom po pomoči. V interesu propadajočega učiteljskega stanu in šolstva zahtevamo kruha in takojšnje rešitve. Naše oblasti so brez srca. Dobro so jim znane, naš stan in naše rodovine uničujoče razmere, a vstrajajo trdovratno pri svoji nečloveški brezsrčnosti. Vse naše prizadevanje je ostalo brezuspešno, zato pritisnite nanje z vso silo, da dobimo učitelji, kulturni delavci, kar nam gre po zakonu in po pravici.

Belokranjsko učiteljsko društvo:

Valentin Burnik, predsednik.

Učitelstvo kamniškega političkega okraja na Kranjskem ni dobilo v tekočem letu še nobene draginjske doklade. Deželni odbor je izplačevanje ustavil, a od države določenega enkratnega nabavnega prispevka še sedaj nismo dobili, ker ni deželni šolski svet izgotovil razdelitve. Vse naše prizadevanje je ostalo brezuspešno. Učiteljsko stoji na robu materialnega propada. Hiramo in ginemo mi, naše žene in naši otroci. Državi smo dali v letih vojne, kar je od nas zahtevala: izgoreli smo ji bojevnike, dali svoje tovariše, brate in sinove. Za plačilo smo gladni in raztrgani. Nedopovedljivo strašno je naš položaj! V tem obupu se zatekamo tem potom in v zadnji uri po pomoč. Zahtevamo v interesu propadajočega svojega stanu in šolstva kruha in rešitve. Vsi izčrpani ne moremo več delati. Naše oblasti nimajo srca za nas in naše rodovine. Pritisnite na nje z vso silo, naj nam nemudoma dajo, kar nam gre po zakonu in po pravici. Protestujemo proti takemu uničevanju kulturnih delavcev. Apeliramo v imenu človečnosti na hitro pomoč in v nje imenu zahtevamo neizprosno stroge remedure naš stan morečih razmer!

Za Učiteljsko društvo kamniškega okraja:

T. Petrovec, predsednik.

Učiteljsko političkega okraja Kočevje ni dobilo v tekočem letu še nobene draginjske doklade. Tudi državni nabavni prispevek še ni izplačan. Na vzgojitelje priznane hrabrih braniteljev široke očetnjava, na od države vsestransko zaposlene delavce na izvenšolskem polju za časa vojne pritiska glad z vso silo. Nabava nujno potrebnih oblačil je popolnoma onemogočena. Naši kruhodajalci nimajo srca za nas in naše hira-joče rodovine. Obupani se zatekamo tem potom v zadnji uri po hitro pomoč. V imenu človečnosti apeliramo: Rešite nas materialnega pogina in dušne smrti!

Slovensko učiteljsko društvo kočevskega okraja:

Franc Stefančič, predsednik.

Učiteljsko kranjskega političkega okraja na Kranjskem ni dobilo v letu 1918, nobene draginjske doklade in tudi državni nabavni prispevek ni izplačan. Učiteljsko stoji na robu materialnega propada. Državi smo dali vse, vzgojili smo ji bojevnike, dali svoje tovariše, brate in sinove. Za plačilo smo gladu raztrgani in izročeni obupu. Kličemo v zadnji uri po pomoči. Naše oblasti ni-